

مزار و سنگ قبر دلاور دلواری...

نوشته‌ای درباره مدفن شهید والای قیام جنوب
جعفر گلشن روغنی

یادآور جانبازی‌های مردم جنوب ایران در مقابله با دشمن خارجی گردید. پس حیقم آمد که عکسی از سنگ قبر آن مرحوم بر ندارم. در نتیجه با مشقت بسیار، هم به لحاظ پستی و بلندی‌های محیط قبرستان و هم به سبب تابش پرحرارت نور آفتاب، عکسی نه چندان مناسب و کامل اما پرفایده برداشتم. لازم به ذکر است که فرزندم را بر بالای سنگ قبر و دست بر آن نهاده، مستقر ساختم تا هم نشانگر قرائت سوره فاتحه بر روح آن مرحوم باشد و هم تداعی کننده این موضوع برای فرزندم که بزرگان این مرز و بوم قابل احترام و تقدیرند و باید روح آن‌ها را پاس داشت و یاد آن‌ها را جاودان.

همان‌گونه که در عکس مشخص است سنگ قبر در وسط محوطه‌ای مربع شکل واقع شده است که ضلع شرقی آن متصل به قبر حجت الاسلام و المسلمین شیخ عبدالکریم کروی اصفهانی و ضلع شمالی آن چسبیده به مزار شخصی به نام حیدر کاظم است. بر تابلوی مقبره چنین نوشته است: «مقبره رئیس علی دلواری، وکیل مقبره جابرجاح محمد ابوصبیح». و بر سنگ مزارش

روحیه حماسی و ظلم ستیزی و تقابل با بیگانگی و استعمار در کنار روحیه رشادت و جوانی و اصیل و بومی وی عناصری هستند که همواره در کنار نام و شهرت رئیس علی دلواری بوده است، از این رو محبوب بسیاری از محققان و پژوهشگران و علاقه‌مندان به مرز و بوم ایران اسلامی گشته است.

که با موزائیک نقش گشته چنین حک شده است: «مرقد مطهر مرحوم رئیس علی دلواری که در مبارزه با استعمار انگلیس به شهادت رسید. فوت ۱۳۱۸ ه. دو نکته نوشته در این سنگ قبر حائز اهمیت است. نخست نگارش به خط و زبان فارسی است که بیانگر نفوذ و حضور و جایگاه این زبان در سرزمین و کشور همسایه شیعه مذهب عراق است که می‌توان از آن به عنوان یکی از سرزمین‌هایی که قرن‌ها محل حضور فرهنگ و زبان و

شناخت و آشنایی با شرح و احوال و شیوه زندگانی شخصیت‌های مؤثر در حیات و تمدن بشری، امروز در شمار یکی از پرطرفدارترین حوزه‌های مطالعاتی و پژوهشی در سطح جهان و به خصوص در کشور ایران شده است، به نحوی که محققان و پژوهشگران بسیاری سال‌های متمادی صرف وقت می‌نمایند تا بخش‌های مختلف و متنوع زندگانی این‌گونه افراد را شناخته و دریابند. لازم به ذکر نیست که علاوه بر این‌که این شخصیت‌ها رقم زنده بخشی از تاریخ بشری‌اند، بازتابنده روح زمانه حاکم بر جامعه بوده و بیانگر فضای ذهنی و روانی و فکری مردم و حاکمیت نیز هستند. البته نمی‌توان از اهمیت تأثیرگذاری زندگانی و روش و منش و شخصیت این‌گونه افراد بر آحاد جامعه در گذشته و حال غافل ماند. به عبارت دیگر الگوپذیری جامعه از آن‌ها بسیار شایان توجه است و البته پرداختن و توجه به شرح احوال و زندگانی آنان نیز، الگوسازی برای نسل‌های جوان را تحقق می‌بخشد.

رئیس علی دلواری از جمله شخصیت‌های یاد شده در تاریخ معاصر ایران است که شرح دلاوری‌های او در کتاب‌های متعدد آمده است. روحیه حماسی و ظلم ستیزی و تقابل با بیگانگی و استعمار در کنار روحیه رشادت و جوانی و اصیل و بومی وی عناصری هستند که همواره در کنار نام و شهرت رئیس علی دلواری بوده است، از این رو محبوب بسیاری از محققان و پژوهشگران و علاقه‌مندان به مرز و بوم ایران اسلامی گشته است. راقم این سطور نیز که سال‌هاست در باب تاریخ معاصر ایران مشغول به پژوهش است خود را در شمار علاقه‌مندان وی می‌بیند و چنانچه در لا به لای سطور ناپیدا و نامکشوف و مهجورمانده تاریخ، نشانی از وی دریابد آن را بر رخ همگان خواهد کشید و به نمایش عمومی و اطلاع جمعی خواهد رساند تا هر چه بیشتر شخصیت و حمایت آن پهلوان خطه جنوب ایران معلوم روشن گردد. از این رو پس از سقوط صدام و رژیم بعث عراق در آوریل ۲۰۰۳ میلادی (فروردین - اردیبهشت ۱۳۸۲)، طی سفری که در خردادماه ۱۳۸۲ ش به عتبات عالیات داشتم بر آن شدم تا از یکی از کهن‌ترین و مهم‌ترین و مقدس‌ترین قبرستان‌های جهان دیدن نمایم. بنابراین به شهر نجف و قبرستان وادی السلام رفتم. در جست و جوی چند ساعته که در لا به لای سنگ‌های بالا و پایین رفته قبرستان مذکور داشتم، در جوار مقام حضرت صاحب الزمان از حسن اتفاق به قبر و مزار آن دلاور تنگستانی، رئیس علی دلواری برخوردارم. دیداری که مرا به عمق تاریخ بُرد و بار دیگر

آیین و مذهب ایران اسلامی (شیعی) بوده، تعبیر به حسن و نیکی کرد و دوم ذکر سال فوت رئیس علی دلواری به سال ۱۳۱۸ ه است که صحیح نباید باشد. می‌دانیم که رئیس علی در ۱۲۹۹ ق زاده و در ۲۶ شوال ۱۳۳۳ ق به شهادت رسید و پیکرش پس از تشییع باشکوه، به رسم امانت چند ماه در «کله بند» در جوار امامزاده‌ای مدفون گشت آن‌گاه به نجف و قبرستان وادی السلام انتقال داده شد. بنابراین تاریخ حک شده بر سنگ قبر درست نیست. اما مسأله این است که تاریخ حک شده چیست؟ و چرا سال فوت به غلط نوشته شده است؟ توجیه بنده که کم و بیش با فضای فکری و رسومات دفن اموات در عراق آشنایی نسبی دارم، بدین ترتیب است که شاید این خطا از جانب تعمیرکنندگان مقبره در سال‌های جدید رخ داده است. نکته قابل توجه این است که در قبرستان‌های عراق دفن کننده پیکر و جسد فرد فوت شده بسیار جایگاه خاص و مهمی دارد که از آن با عنوان «دَفان» یاد می‌شود. او موظف به انجام کارهای تدفین است و پس از انجام آن مراسم، چون قبرها همانند بهشت زهرا در تهران دارای شماره و ردیف و نمره قطعه نیستند و نمی‌توان به آسانی آن‌ها را پیدا کرد، این وظیفه دفان است که اطلاعات فرد دفن شده را داشته و حفظ کرده و به مراجعه کنندگان ارائه دهد و البته حفاظت از قبر و مزار و هر گونه تغییراتی در آن بر عهده وی است. از این رو چنانچه دفان فوت کند کار وی یا وکیل او یا فرزندش بر عهده گرفته و طی سال‌های بعد به انجام می‌رساند. بنابراین توضیح بنده فکر می‌کند که خطای ثبت شده در تاریخ فوت رئیس علی، احتمالاً از جانب وکیل مقبره که نامش را در سطور قبل ذکر کردم صورت گرفته است، مخصوصاً از این جهت که خط نوشته شده بر سنگ قبر به شیوه خطاطی عربی است. در پایان امیدوارم که بار دیگر جهت رویت مجدد مزار رئیس علی دلواری و ذکر فاتحه بر قبر او، خداوند زیارت عتبات عالیات را نصیب گرداند و چنانچه مسرر گشت علت واقعی وقوع این خطا را یافته و در رفع آن بکوشم. ■